



ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY
(anonymizovaný opis)

Vrchní soud v Praze rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Kateřiny Černé a soudkyň
Mgr. Mileny Filingerové a JUDr. Evy Hodanové ve věci

žalobce: PROFI CREDIT Czech, a. s., IČO: 61860069
sídlem Klimentská 1216/46, Nové Město, 110 00 Praha 1
zastoupen advokátkou JUDr. [jméno] [příjmení]
sídlem Velké náměstí 135/19, 503 03 Hradec Králové

proti

žalovanému: [osobní údaje žalovaného]
bytem a sídlem [adresa]

o zaplacení směnečného peníze ve výši 70 590 Kč s postížitými právy, k odvolání žalovaného
proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích
ze dne 15. 2. 2023,
č. j. 55 Cm 36/2020-234,

takto:

- I. Rozsudek soudu prvního stupně se v bodě I. výroku potvrzuje v rozsahu, v němž byl ponechán v platnosti směnečný platební rozkaz Krajského soudu v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích ze dne 19. 3. 2020, č. j. 55 Cm 36/2020-12 ohledně povinnosti zaplatit žalobci směnečný peníz ve výši 41 827 Kč s 6 % úrokem z této částky ročně ode dne 22. 1. 2020 do zaplacení.
- II. Rozsudek soudu prvního stupně se v bodě I. výroku v rozsahu, v němž byl ponechán v platnosti směnečný platební rozkaz Krajského soudu v Hradci Králové - pobočka v Pardubicích ze dne 19. 3. 2020, č. j. 55 Cm 36/2020-12 ohledně povinnosti zaplatit žalobci

směnečný peníz ve výši 28 763 Kč s 6 % úrokem z této částky ročně ode dne 22. 1. 2020 do zaplacení a povinnosti zaplatit žalobci náklady řízení ve výši 13 791 Kč, mění tak, že v tomto rozsahu se tento směnečný platební rozkaz zrušuje.

- III. Žalovaný je povinen zaplatit žalobci k rukám jeho právního zástupce náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů ve výši 15 460 Kč, do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

1. Soud prvního stupně shora označeným rozsudkem v bodě I. výroku ponechal v platnosti směnečný platební rozkaz ze dne 19. 3. 2020, č. j. 55 Cm 36/2020-12 a v době II. výroku uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci náhradu nákladů námitkového řízení ve výši 80 953 Kč.

2. Uvedl, že soud o žalobě rozhodl směnečným platebním rozkazem, proti němuž podal žalovaný včasné námitky, v nich uvedl, že vznáší námitku proti článku 4 odst. 4.4. smlouvy o zápůjčce č. 9200069462, obsahující změnu promlčecí lhůty na dobu pěti let. Podle § 630 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen o. z.) je-li takové ujednání v neprospěch slabší strany, nepřihlízí se k němu. Žalovaný takovou slabší stranou je, a platí základní promlčecí doba tří let, tj. do 3. 2. 2019, když smlouva byla zesplatněna dne 3. 2. 2016. Blankosměnka byla podepsána podvodnou manipulací při podpisu smlouvy a je neplatná. Ve smlouvě je uveden lichvářský úrok 82,92 % u splátek, lichvářská smluvní pokuta ve výši 27 438 Kč, tj. 50 % z celkové půjčky a další smluvní pokuta ve výši 1 325 Kč, tj. 8 % z dlužné částky. Nejvyšší soud se vyjádřil tak, že při poskytování úvěrů a půjček existuje z hlediska úroků určitá hranice, oddělující podnikání a lichvu. Smluvní pokuty by měly být maximálně 0,1 % denně. Celkem měl zaplatit za úvěr 54 876 Kč, tj. 12 splátek po 4 573 Kč, 24 876 Kč lichvářský úrok. Zaplatil tři splátky ve výši 13 048,81 Kč a dluží tak 41 827,19 Kč. Dne 3. 2. 2016 mu byl úvěr ve výši 72 193 Kč zesplatněn. Částka je složena z dlužné jistiny a dvou smluvních pokut. Z důvodu promlčení navrhl zamítnout i náhradu nákladů řízení. Namítl pozici slabší strany a odkázal na § 433 o. z. Žalobce zneužil hospodářského postavení k vytvoření a využití závislosti nepřiměřeného plnění v hrubém nepoměru k slabší straně a dosáhl zřejmé nerovnováhy při vyžadování nepřiměřeného úroku a smluvních pokut.

3. Soud rozsudkem ze dne 11. 10. 2021, č. j. 55 Cm 36/2020-130 ponechal směnečný platební rozkaz v platnosti. K odvolání žalovaného byl rozsudek usnesením odvolacího soudu ze dne 7. 9. 2022,

č. j. 2 Cmo 123/2022-187 zrušen a věc byla soudu vrácena k dalšímu řízení.

4. V námitce podjatosti uvedl žalovaný stejné okolnosti, o nichž bylo nadřízeným soudem rozhodnuto již usnesením ze dne 1. 4. 2022, č. j. 12 Cmo 58/2022-170. Proto soud námitku podjatosti k rozhodnutí nadřízenému soudu opětovně nepředkládal (§ 15b odst. 1 o. s. ř.).

5. Žalobce předložil směnku vlastní obsahující náležitosti uvedené v § 75 zákona č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový (dále jen z. s. š.). Soud provedl důkaz spornou směnkou, smlouvou o zápůjčce, oznámením o zesplatnění ze dne 24. 1. 2016, předžalobní výzvou ze dne 27. 1. 2020, usnesením Krajského soudu v Ostravě, přihláškami pohledávek, usnesením PČR Krajského ředitelství Moravskoslezského kraje, ze dne 13. 9. 2020.

6. Podle pokynu odvolacího soudu byl žalovaný poučen podle § 118 odst. 3 o. s. ř. o povinnosti prokázat, že peníze poskytnuté žalobcem na základě smlouvy o zápůjčce potřeboval na „živobytí“, tj. že byl při uzavírání smlouvy v postavení spotřebitele. To žalovaný neprokázal, když pouze odkázal na dosud provedené důkazy, z nichž mělo vyplynout, že ke dni uzavření smlouvy o zápůjčce měl i jiné dluhy. Do insolvenčního řízení vedeného ve věci žalovaného jako dlužníka se přihlásilo 22 věřitelů, svou pohledávku přihlásil i žalobce. Z jednotlivých přihlášek pohledávek vyplývá, že v případě osmi věřitelů vznikla pohledávka již před datem 20. 8. 2015. Z toho však

nelze bez pochybností dovodit, že peníze, které obdržel žalovaný na základě smlouvy o zápůjčce, použil výhradně na úhradu osobních potřeb apod., tedy že ke dni uzavření smlouvy vystupoval jako spotřebitel.

7. Při posouzení, zda výše úroků z poskytnuté zápůjčky je v rozporu s dobrými mravy (§ 2392 odst. 1 o. z.), přihlédl k rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 ICdo 56/2019. Aplikoval-li tam uvedené závěry na projednávanou věc, žalovaný namítal, že ujednání o výši úroku (v procentuálním vyjádření 82,92 %) je v rozporu s dobrými mravy. Netvrdil však již, že by zde byly mimořádné okolnosti, za nichž by soud mohl zasáhnout do autonomie vůle stran při sjednávání výše úroku. Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo 1490/2019 dovodil, že v případě podnikatele (žalovaný neprokázal, že by v okamžiku uzavření smlouvy vystupoval jako spotřebitel), který uzavřel smlouvu při svém podnikání, však zpravidla, s ohledem na jeho předpokládanou profesionalitu, nebude možné rozpor s dobrými mravy spatřovat v existenci hrubého nepoměru vzájemných plnění vzniklých tím, že při uzavírání smlouvy někdo zneužil jeho tísně, nezkušenosti, rozumové slabosti, rozrušení či lehkomyšlnosti, tím spíše takový závěr platí v případě úroku, tedy úplaty za užívání jistiny hlavního plnění“. Proto soud uzavřel, že ujednání v oddílu I. písm. B) smlouvy o zápůjčce o výši úroku za hlavní plnění v částce 24 876 Kč, nelze považovat za neplatné pro rozpor s dobrými mravy.

8. Dále se soud zabýval možností aplikace § 433 o. z. týkající se ochrany slabší strany. Žalovaný namítal, že žalobce při sjednání smlouvy zneužil silnějšího hospodářského postavení a kvality odborníka a způsobil tak neodůvodněnou nerovnováhu práv a povinností smluvních stran. Podle rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 ICdo 56/2019 nelze vyloučit, že podnikateli bude náležet zákonná ochrana, „slabší strany“ dle citovaného ustanovení. Pro účely aplikace ustanovení nepostačuje prokázání silnějšího hospodářského postavení nebo kvality odborníka, ale je třeba prokázat i zneužití takového postavení nebo kvality odborníka silnější strany. Soud žalovaného poučil dle § 118a odst. 1, 3 o. s. ř. o povinnosti tvrdit a prokázat, jakým konkrétním způsobem žalobce zneužil své hospodářské postavení nebo odborných znalostí k vytvoření nebo využití závislosti žalovaného jako slabší strany při uzavření smlouvy o zápůjčce. I přes poučení žalovaný tvrzení nedoplnil. Tvrzení v tom smyslu, že žalobce je společností s miliardami korun na kontě, že žalovaný, nemá nic, které mu ještě chtějí podvodným způsobem ukrást“ a že žalobce je nebankovní společností, která poskytuje úvěry na základě smluv, které nemohl žalovaný změnit, nepostačují. Žalovaný neunesl ani břemeno tvrzení, a tudíž mu zákonná ochrana poskytovaná citovaným ustanovením nenáleží.

9. Soud dále zkoumal, zda je ujednání o smluvní pokutě (čl. 6 odst. 6.1 a 6.5 smlouvy o zápůjčce) v rozporu s dobrými mravy. Dokazováním bylo prokázáno, že žalovaný byl v prodlení delším než patnáct dnů se třetí a čtvrtou splátkou a se třetí splátkou v prodlení delším než třicet dnů. Žalovaný sám uvedl, že zaplatil jen asi tři splátky ve výši 13 048, 81 Kč, žádné další neuhradil. Z výše uvedeného soud proti uzavřel, že ve smlouvě byla pro případ prodlení vydlužitele s úhradou jednotlivých splátek sjednána smluvní pokuta v pevné procentní sazbě z dlužné splátky. Výše sazby se odvíjela od délky prodlení s úhradou splátky (8 % - 15. den po termínu splatnosti, 13 % - 30. den po termínu splatnosti). Dále byla sjednána smluvní pokuta 50 % z celkové výše sjednaných splátek (jistina a úrok), pro případ porušení povinnosti vydlužitele uhradit ve stanovené lhůtě tzv. „novou jistinu zápůjčky“, nový závazek vzniklý po zesplatnění zápůjčky, a to z důvodu prodlení vydlužitele (dvě splátky třicet dnů po splatnosti). Jak vyplývá např. z rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp.zn. 12 Cmo 168/2022), za právní jednání, které se zjevně přičí dobrým mravům dle § 588 o. z., nelze považovat ujednání o smluvní pokutě pouze z důvodu nepřiměřenosti sjednané pokuty. Absolutní neplatnost ujednání o smluvní pokutě lze dovozovat pouze v případě, že se dobrým mravům přičily okolnosti, za nichž byla taková smluvní pokuta sjednána. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci jde o námitkové řízení, takové okolnosti by žalovaný musel tvrdit

již v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu. Žalovaný v námitkách tvrdil rozpor ujednání o smluvních pokutách s dobrými mravy pouze na základě jejich výše. Soud při posuzování nepřiměřenosti sjednaných smluvních pokut zohlednil i aktuální rozhodnutí Nejvyššího soudu

sp. zn. 31 Cdo 2273/2022, dle kterého, „soud nezkoumá nepřiměřenost ujednání o smluvní pokutě, nýbrž nepřiměřenost konkrétního nároku na smluvní pokutu. Přihlédne přitom nejen k okolnostem známým již v době sjednávání smluvní pokuty, ale též k okolnostem, které zde byly při porušení smluvní povinnosti, jakož i k okolnostem, které nastaly po jejím porušení, mají-li v porušení smluvní povinnosti nepochybně původ a byly-li v době porušení povinnosti předvídatelné. Závěr o tom, zda smluvní pokuta je nepřiměřeně vysoká, je zákonodárcem ponechán na uvážení soudu založeném na posouzení individuálních okolností konkrétního případu, které soud shledá právně významnými“. V dané věci přihlédl soud k tomu, že žalovaný měl dle smlouvy hradit dvanáct splátek po 4 573 Kč, přičemž uhradil pouze tři. Neuhradil tedy ani celou částku, kterou mu žalobce na základě smlouvy poskytl (bez úroků). Soud přihlédl i k dalším okolnostem, které vyplynuly z dokazování, a to že žalovaný měl ke dni uzavření smlouvy více věřitelů, a tudíž si musel být vědom toho, že je velmi nepravděpodobné, že dodrží sjednané splátky. Tyto okolnosti jsou natolik významné, že umožňují konstatovat, že smluvní pokuty, které sloužily k utvrzení dluhu žalovaného ze smlouvy, nelze považovat za nepřiměřené a ujednání o nich za rozporné s dobrými mravy, tudíž neplatné.

10. Z důvodů shora uvedených neshledal soud námitky žalovaného důvodné a ponechal směnečný platební rozkaz v platnosti. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 142 odst. 1 o. s. ř.

a přiznal je v námitkovém řízení úspěšnému žalobci.

11. Žalovaný napadl rozsudek včasným odvoláním, v němž navrhl, aby odvolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení s tím, že z opětovného projednání věci bude vyloučena soudkyně JUDr. Miroslava Fuksová. Uvedl, že při uzavírání smlouvy nevystupoval jako podnikatel, peníze nepotřeboval do podnikání, ale pro rodinu. To prokázal souhrnem podnikatelských příjmů za rok 2015, kde by jinak musela být tato půjčka uvedena. Příjmy z podnikání činily 140 382 Kč, které si vydělal v České pojišťovně. Tímto důkazem se však soud prvního stupně nezabýval. To, že peníze nepoužil na podnikání, vyplývá i z výpisu z podnikatelského účtu vedeného u Komerční banky. O využití peněz na živobytí předložil soudu i čestné prohlášení, které nebylo přijato. Kdyby použil peníze do podnikání, nestal by se úvěrovým poradcem žalobce. Nemusel dokládat, jak peníze použil. Vzal si půjčku, a protože nebyl zaměstnanec, dali mu ji jako podnikateli. Postavení spotřebitele má i podle rozhodovací praxe Nejvyššího a Ústavního soudu. To, že při uzavírání smlouvy vystupoval jako fyzická osoba podnikající, neznamená, že by mu měla být odepřena ochrana poskytovaná spotřebitelům. Smlouva spadá mezi smlouvy uzavírané adhézním způsobem (§ 1800 odst. 2 o. z.). To, jak soudkyně v řízení postupovala, dokládá, že je vůči němu podjatá, což je důvodem pro její odvolání z projednání věci. Svou finanční situaci po uzavření smlouvy řešil tím, že uzavřel se žalobcem zprostředkovatelskou smlouvu. Nemohl si být tedy vědom, že nebude schopen zápůjčku splácet. Spor se snažil vyřešit i v průběhu řízení, když vyzval generálního ředitele žalobce, aby přistoupil na jeho návrh. K tomu doložil důkazy, z nichž vyplývá, že je ochoten uhradit 23 000 Kč, které by si zapůjčil od svých přátel. Jeho nabídka platila do 21. 1. 2023 a žalobce ji nevyužil. Na počátku řízení soudkyně uváděla, že má šanci na moderaci smluvní pokuty, ale v průběhu řízení, otočila“. Proto si nepřeje, aby soudkyně v této věci nadále rozhodovala. Tímto postupem také bylo porušeno jeho právo na soudní ochranu. Opětovně poukázal na výši sjednané smluvní pokuty, která směřuje k nepřiměřenému obohacení žalobce, a zajištění blankosměnkou. Obchodní zástupce žalobce zneužil svého hospodářského postavení a využil jeho závislosti, čímž vznikla nerovnováha v právech. Sjednávání smlouvy nemohl ovlivnit a byl nucen podepsat smlouvu, v níž byl postaven do pozice podnikatele. Jednání je tudíž neplatné

(§ 547, § 580 až § 588 o. z.). Odkázal na rozhodnutí Ústavního soudu týkající se přehnaného formalismu a kritérií zjevné nespravedlnosti. Vznasl námitku slabší strany ve smyslu § 433 o. z. s tím, že použití § 580 a § 588 o. z. nemusí být vyloučena ani pro podnikatele. Zneužití silnějšího postavení je dáno tím, že žádný spotřebitel není schopen prosadit jakoukoliv změnu formulářové smlouvy. V námitkách napadl i ujednání o prodloužení promlčecí doby, které je neplatné, neboť jde o ujednání v neprospěch slabší strany. Sjednané úroky jsou lichvou, když smluvní pokuta by měla činit maximálně 0,1 % denně. V insolvenčním řízení byly smluvní pokuty jednoznačně odmítnuty. Ty jsou nejen neúměrně vysoké, ale konstruované tak, že jsou ve stejné výši bez ohledu na to, že byla zesplatněna krátce před doplacením. Uznává nárok žalobce na nesplacenou část jistiny ve výši 16 951,19 Kč, kapitalizovaný úrok ve výši 6 048,81 Kč a náklady řízení ve výši 1 752 Kč. Nárok na příslušenství zápůjčky a smluvní pokutu ve výši 53 639 nevznikl pro rozpor s dobrými mravy (§ 580 o. z.) Smluvní pokuta neplní žádnou ze svých funkcí. Podává námitku i proti nákladům řízení z důvodu promlčení pohledávky po třech letech. Náklady řízení by měly činit pouze 6 776 Kč s tím, že odměna by měla činit pouze 300 Kč za jeden úkon právní služby. Rozsudek obsahuje i zjevné nesprávnosti v bydlišti, když je uvedeno, „Rýžoviště“, namísto správného, „Ryžoviště“. Chybně jsou uvedeny i náklady řízení. Uvedené činí rozsudek neplatným.

12. Žalovaný navrhl napadený rozsudek jako věcně správný potvrdit. Poukázal na pokyn odvolacího soudu zabývat se posouzením, zda jde o smlouvu spotřebitelskou nebo podnikatelskou. Žalovaný ani po poučení dle § 118a o. s. ř. tvrzení o svém postavení spotřebitele neprokázal. Smlouvu tedy uzavřel v postavení podnikatele. Stejně tak žalovaný neprokázal, že by žalobce zneužil své hospodářské postavení nebo odborné znalosti a zkušenosti k vytvoření nebo k využití závislosti slabší strany a k dosažení zřejmé a neodůvodněné nerovnováhy ve vzájemných právech

a povinnostech. Odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. ICdo 56/2019 s tím, že žalovaný netvrdil existenci mimořádných okolností, za nichž by soud mohl zasáhnout do autonomie vůle stran při sjednávání úroku. Při posouzení smluvní pokuty vycházel soud prvního stupně správně z rozhodnutí sp. zn. 12 Cmo 168/2022, podle něhož nelze za právní jednání přičítat se dobrým mravům považovat ujednání o smluvní pokutě z důvodu její nepřiměřenosti.

13. Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek včetně řízení, které jeho vydání předcházelo (§ 212 a násl. o. s. ř.) a shledal odvolání žalovaného důvodným pouze zčásti.

14. Pokud jde o námitku podjatosti jmenované soudkyně, uplatněnou opětovně žalovaným v odvolání, jejím posouzením se odvolací soud zabýval již v usnesení ze dne 1. 4. 2022, č. j. 12 Cmo 58/2022-170, na jehož odůvodnění ve zrušujícím rozhodnutí odkázal. Vzhledem k tomu, že žalovaný důvod pro vyloučení soudkyně spatřuje ve shodných skutečnostech (výhradně v postupu soudkyně v řízení, která odmítla beze zbytku reflektovat žalovaným prezentovanou obranu), je třeba zopakovat, že tyto být důvodem pro její vyloučení nemohou (§ 14 odst. 4 o. s. ř.). Vzhledem k tomu, že odvoláním napadený rozsudek nebyl zrušen, nebyl důvod uvažovat o postupu
podle § 221 odst. 2 o. s. ř.; nadto by nebyly splněny předpoklady citovaným ustanovením uvažované (nedodržení závazného právního názoru a závažné vady řízení).

15. Odvolací soud vyšel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně na základě jím provedeného dokazování.

16. Shodně se soudem prvního stupně lze uzavřít, že žalobce uplatnil právo z platné směnky vlastní, z níž žalobci dle čl. I § 78 odst. 1 ve spojení s čl. I § 28 odst. 2 ZŠS vznikl vůči žalovanému jako výstavci směnky přímý nárok na zaplacení směnečného peníze spolu se směnečným
úrokem a směnečnou odměnou (čl. I § 48 zákona č. 151/1950 Sb., zákon směnečný a šekový).

17. Nebylo sporu o tom, že směnku žalovaný vystavil na řad žalobce v podobě blankosměnky (bez uvedení údaje splatnosti, směnečné sumy a platebního místa) za účelem zajištění závazků

žalovaného ze smlouvy o zápůjčce ze dne 20. 8. 2015. Sporným zůstalo, zda tuto smlouvu žalovaný uzavřel fakticky v postavení spotřebitele (jak tvrdil) či v souvislosti se svým podnikáním (jak vyplývá ze smlouvy). Pro posouzení uvedeného nebylo podstatné, jakým způsobem jednal žalovaný po uzavření smlouvy, tj. pro jaké účely použil žalobcem poskytnuté finanční prostředky, a proto důkazy navržené žalovaným před soudem prvního stupně, mající prokázat, že finanční prostředky nepotřeboval pro podnikání, ale použil je na „živobyti“ (např. přiznání k dani příjmů, čestné prohlášení nebo výpis z podnikatelského účtu), nebyly způsobilé prokázat, že smlouvu uzavřel v souvislosti se svým podnikáním pouze formálně. Podstatné bylo pouze to, jak žalobce vystupoval při uzavírání smlouvy, tj. jaké informace žalobci před uzavřením smlouvy poskytl. Vzhledem k tomu, že důkazní břemeno tíží v námitkovém řízení žalovaného a že poučení poskytnuté mu soudem prvního stupně nepovažoval odvolací soud za dostatečné, poučil jej opětovně podle § 118a odst. 1, 3 o. s. ř. o tom, že je povinen doplnit tvrzení o okolnostech uzavření smlouvy (příkladmo uvedl, jaké skutečnosti tím míní) a o povinnosti doplněná tvrzení prokázat, za současného poučení o následcích nesplnění těchto povinností. Žalovaný po poučení doplnil, že smlouvu uzavíral na pobočce. Zeptali se jej, zda je podnikatel a má identifikační číslo. To pak automaticky uvedli do smlouvy. Nezajímalo je, že peníze nepotřebuje k podnikání. V postavení spotřebitele smlouvu uzavřít nemohl, protože neměl příjmy ze zaměstnání. Peníze ale ke svému podnikání nepotřeboval, vše měl zajištěno od České pojišťovny. Peníze použil pro rodinu. Přestože byl poučen o následcích nesplnění povinností důkazní, žádné důkazy k prokázání uvedených tvrzení nenavrl s přesvědčením, že to bylo, jak uvedl, a dokazovat to není třeba. Za této situace nezbylo odvolacímu soudu než přijmout závěr, že žalovaný důkazní břemeno ohledně svého tvrzení, že smlouvu uzavřel v postavení spotřebitele, neunesl. V poměrech posuzované věci se tak neuplatní právní úprava zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru.

18. Nejprve se odvolací soud zabýval posouzením smlouvy, resp. zda obsah smlouvy zahrnuje podstatné náležitosti některé ze smluv výslovně upravených občanským zákoníkem (§ 1746 odst. 1 o. z.). Obsahem smlouvy je závazek žalobce jako zapůjčitele poskytnout žalovanému jako vydlužiteli peněžní prostředky ve sjednané výši 30 000 Kč a závazek vydlužitele peněžní prostředky spolu se sjednaným úrokem vrátit ve sjednaných splátkách. Obsahem je rovněž ujednání, že po uzavření smlouvy posoudí zapůjčitel schopnost vydlužitele splácet zápůjčku s tím, že k jejímu vyplacení dojde v případě, že zapůjčitel dospěje k závěru, že mu poskytnuta být může. Smlouva

o zápůjčce (§ 2390 o. z.) má reálnou povahu; vznik smlouvy předpokládá nejen dohodu stran, ale i skutečné odevzdání předmětu výpůjčky. V posuzované smlouvě však bylo ujednáno, že finanční prostředky budou žalobcem žalovanému „možná“ přenechány v budoucnu, po kladném posouzení jeho „úvěruschopnosti“. O smlouvu o zápůjčce tedy nejde. Nejde však ani o smlouvu o

úvěru (§ 2395 o. z.), neboť podstatnou náležitostí této smlouvy je závazek úvěrujícího poskytnout peněžní částku na požádání úvěrovaného, tj. úvěrující má povinnost rezervovat peněžní prostředky do sjednané výše s tím, že nemá jistotu, zda úvěrovaný požádá o vyplacení celé částky, a současně povinnost finanční prostředky poskytnout na základě žádosti úvěrovaného. To, že by povinnost žalobce poskytnout finanční prostředky byla vázána na projev vůle žalovaného, obsahem smlouvy není. Protože obsah účastníky uzavřené smlouvy nelze podřadit pod žádný z uvedených smluvních typů, posoudil soud účastníky uzavřenou smlouvu jako smlouvu nepojmenovanou (§ 1746 odst. 2 o. z.). Současně ji lze mít za smlouvu uzavřenou adhezním způsobem (§ 1798 o. z.), když obsah základních podmínek smlouvy určil žalobce a žalovaný neměl možnost jejich obsah ovlivnit. Uvedené bylo prokázáno důkazem výsledkem svědka [jméno] [příjmení], který vypověděl, že obsah smlouvy, vyjma částky a délky splácení, nebylo možné měnit. Uvedené odvolací soud uvádí jen na doplnění; žalovaný v námitkách netvrdil, že by některá z doložek popsaných v § 1799 a § 1800 o. z. uvedená mimo vlastní text smlouvy a navržená žalobcem hrubě odporovala obchodním

zvyklostem a zásadě poctivého obchodního styku, natož aby to bylo v řízení prokázáno (§ 1801 odst. 2, věta druhá o. z.).

19. Žalovaný se v námitkách dovolával ochrany slabší strany podle § 433 o. z. a v důsledku toho neplatnosti ujednání o prodloužení promlčecí doby, ujednání o úrocích a smluvní pokutě. V citovaném ustanovení sice není výslovně uvedena žádná sankce za jeho porušení, lze však uvažovat o neplatnosti smlouvy či její části, případně o povinnosti nahradit vzniklou škodu. Jednalo by se však o neplatnost relativní (§ 586 odst. 1 o. z.), přičemž právní účinky dovolání se této neplatnosti nastávají okamžikem, kdy projev vůle dojde všem subjektům relativně neplatného právního jednání. V daném případě byl ve věci vydán směnečný platební rozkaz, proti kterému se žalovaný bránil včasnými námitkami, které však vydaný směnečný platební rozkaz neruší, nýbrž se jimi odkládá jeho právní moc a vykonatelnost. Na základě podaných námitek soud v námitkovém řízení rozhodne, zda směnečný platební rozkaz bude ponechán v platnosti nebo zda bude zrušen a v jakém rozsahu. Účelem námitkového řízení je přijetí závěru, zda směnečný platební rozkaz byl vydán právem a bude ponechán zcela nebo z části v platnosti, nebo zda jsou námitky důvodné a směnečný platební rozkaz bude nutné zcela či zčásti zrušit. Ze shora uvedeného vyplývá, že správnost směnečného platebního rozkazu se posuzuje podle stavu, který zde byl v okamžiku jeho vydání. Skutečnosti, k nimž došlo až po této době, důvodem k jeho zrušení být nemohou. Byl-li projev vůle žalovaného, kterým se vůči žalobci dovolal neplatnosti právního jednání, učiněn až v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu (v průběhu celého řízení nebylo tvrzeno, že by k dovolání se neplatnosti právního jednání došlo kdykoliv před tím), nemůže tato procesní obrana (i kdyby byla shledána důvodnou), zpochybnit správnost směnečného platebního rozkazu, když právní účinky dovolání se této neplatnosti by nastaly až po jeho vydání (§ 41 odst. 3 o. s. ř.). Ve stručnosti lze uzavřít, že v době vydání směnečného platebního rozkazu bylo smluvní ujednání týkající se prodloužení promlčecí doby, ujednání o úrocích a smluvní pokutě považováno za platné a směnečný platební rozkaz byl výhradně z tohoto pohledu vydán právem (k tomu srovnej závěry rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26.7.2007, sp. zn. 29 Odo 63/2006).

20. Dovolával-li se žalovaný neplatnosti ujednání o úrocích podle § 1796 o. z. (lichva), primárně je třeba říci, že neplatnosti smlouvy podle citovaného ustanovení se žalovaný nemůže dovolat, neboť smlouvu uzavřel při svém podnikání (§ 1797 o. z.). I kdyby se dovolat mohl, šlo by opět o neplatnost relativní (důvod neplatnosti je stanovený k ochraně znevýhodněné smluvní strany), a protože se jí dovolal až v námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, šlo by o dovolání pozdní. K důvodům tohoto závěru lze odkázat na předchozí bod odůvodnění.

21. Není však vyloučeno, aby lichevní jednání současně odporovalo dobrým mravům; k neplatnosti právního jednání, které se přiči dobrým mravům, přihlíží soud i bez návrhu; jde o neplatnost absolutní (§ 588 o. z.). Pojem dobrých mravů není zákonem výslovně upraven, nicméně soudní praxí je chápán jako souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu

s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních. (např. usnesení Ústavního soudu ze dne II. ÚS 249/97 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. 2 Cdon 473/96).

22. V rozsudku ze dne 16. 3. 2021, sp. zn. 23 ICdo 56/2019 Nejvyšší soud uvedl, že, „Jsou-li právním jednáním porušeny principy dobrých mravů, uplatní se tento korektiv i ve vztazích mezi podnikateli. Porušení korektivu dobrých mravů má za následek absolutní neplatnost právního jednání. Případný závěr soudu o absolutní neplatnosti ujednání stran pro rozpor s korektivem dobrých mravů je však zásahem výjimečným a vždy odůvodněným mimořádnými okolnostmi daného případu. Samotná výše úroků nebude ve vztazích mezi podnikateli zpravidla bez dalších okolností představovat naplnění zákonných předpokladů rozporu s dobrými mravy podle § 588 o. z.“ V poměrech posuzované věci uvedené znamená, že posouzení právního jednání v rozporu

s dobrými mravy by mělo být ze strany soudů zásahem zcela výjimečným, které je odůvodněno mimořádnými okolnostmi případu. V posuzované věci existence takových okolností nebyla tvrzena, ani v řízení nevyšla najevo. Výše úroku 82,92 % ročně sama o sobě, bez existence dalších okolností, pro závěr o neplatnosti ujednání nepostačuje. Byť lze souhlasit, že jde o úrok vysoký, je odrazem kreditního rizika (riziko vyplývající z neschopnosti nebo neochoty osoby, již jsou finanční prostředky poskytnuty, splácet své závazky) a míry potřeby.

23. Jinak je tomu při posuzování ujednání o smluvní pokutě. Smluvní pokuta jako jeden z prostředků zajištění, je peněžitá částka, kterou je dlužník povinen zaplatit věřiteli v případě, že nesplní svou smluvní povinnost. Smluvní pokuta má několik funkcí, vedle funkce sankční a kompenzační je to především funkce preventivní. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 438/2005 uvedl, že, „Při zkoumání platnosti ujednání o smluvní pokutě z hlediska dobrých mravů je nutno uvážit funkce smluvní pokuty (funkce preventivní, uhrazovací a sankční). Přiměřenost výše smluvní pokuty je třeba posoudit s přihlédnutím k celkovým okolnostem úkonu, jeho pohnutkám a účelu, který sledoval. V úvahu je třeba rovněž vzít výši zajištěné částky, z níž lze také usoudit na nepřiměřenost smluvní pokuty s ohledem na vzájemný poměr původní a sankční povinnosti.“ Jak již odvolací soud uvedl v předchozím rozhodnutí, nebyla výše sjednané smluvní pokuty odvislá od délky prodlení se splněním smluvního závazku, ale byla stanovena určitým procentem z dlužných splátek, resp., nové jistiny zápůjčky“ (součet nezaplacených původních splátek zahrnující jak jistinu zápůjčky, tak běžný úrok zápůjčky). Dle článku 6.1. činila smluvní pokuta při prodlení se zaplacením splátky delším než 15 dnů 8 % z dlužné splátky a při prodlení se zaplacením splátky delším než 30 dnů dalších 13 % z dlužné splátky. Uvedené znamená, že při prodlení se splátkou delším než 30 dnů vzniká žalobci nárok na smluvní pokuty ve výši 21 % z dlužné splátky. Při prodlení se zaplacením dvou splátek nebo při prodlení s úhradou splátky nebo její části déle než 30 dnů se stávají okamžitě splatnými veškeré splátky zápůjčky, které představují, novou jistinu zápůjčky“. Při prodlení se zaplacením, nové jistiny zápůjčky“ delším než 5 dnů ode dne zesplatnění zápůjčky, vzniká povinnost zaplatit vedle shora uvedených smluvních pokut další smluvní pokutu ve výši 27 438 Kč (50 % z celkové výše všech sjednaných splátek). Teoreticky tak pro vznik nároku na smluvní pokutu ve výši 27 438 Kč postačovalo prodlení s úhradou jediné splátky ve výši 4 573 Kč delším než 30 dnů. Smluvní pokuta by v tomto nastíněném případě činila součet částek 365,84 Kč (8 % z částky 4 573 Kč), 594,49 Kč (13 % z částky 4 573 Kč) a 27 438 Kč, tj. celkem 28 398,33 Kč. Takto koncipovaná smluvní pokuta již neplní funkci preventivní; spíše se jedná o co možná nejvyšší navýšení pohledávky. Nelze odhlédnout ani od toho, že smluvní pokuta nebyla jediným prostředkem zajištění (druhým byla směnka vystavená žalovaným v podobě blankosměnky), ani od toho, že žalovaný neměl, s ohledem na adhézní charakter smlouvy, reálnou možnost ujednání týkající se prostředků zajištění, jakkoliv modifikovat. Popsanému postupu žalobce, kterým výrazně negativně zasahuje do sféry žalovaného, nelze přiznat právní ochranu. Samozřejmě obecně uznávanou společenskou normou je dostát závazkům dobrovolně převzatým, čemuž korespondují i normy zákonné; akceptovatelné však není poskytovat ochranu takovému jednání, které směřuje k maximalizaci zisku prostřednictvím neúměrně vysokých smluvních pokut, nereflktujících délku prodlení, ani částku, s níž je dlužník v prodlení. Přijatý závěr je dle názoru odvolacího soudu v souladu s nálezem Ústavního soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 199/11.

24. K tomu, že námitku, že, „proti blankosměnce, která byla úvěrující společností Profi Credit Czech a.s. podepsána podvodnou manipulací při podpisu smlouvy“, nelze považovat za odůvodněnou, se odvolací soud vyjádřil již v usnesení ze dne 7. 9. 2022, č. j. 12 Cmo 123/2022-187, na jehož bod 7 pro stručnost odkazuje. V bodě 8 téhož usnesení se vyjádřil i k důvodům, pro něž nelze považovat námitku, že smlouva o zápůjčce nebyla jménem žalobce uzavřena [jméno] [příjmení], která je na ní uvedena, ale [jméno] [příjmení], za včas uplatněnou. Důkazy navržené žalovaným

k prokázání uvedených námitek nebyl důvod provádět (např. výslech svědků), neboť projednání v námitkovém řízení podléhá výhradně námitky včasné a důvodné.

25. Ze všech důvodů shora uvedených odvolací soud napadený rozsudek v bodě I. výroku, jímž byl ponechán v platnosti směnečný platební rozkaz ohledně povinnosti zaplatit žalobci směnečný peníz ve výši 41 827 Kč (součet jistiny a sjednaných úroků) s postižnými právy, podle § 219 o. s. ř. jako věcně správný potvrdil. Ve zbývajícím rozsahu napadený rozsudek v bodě I. výroku, jímž byl ponechán v platnosti směnečný platební rozkaz ohledně povinnosti zaplatit žalobci směnečný peníz ve výši 28 763 Kč (součet smluvních pokut) s postižnými právy a povinnosti zaplatit žalobci náklady řízení ve výši 13 791 Kč, podle § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř. změnil tak, že v tomto rozsahu směnečný platební rozkaz zrušil.

26. Případné chyby v psaní nečiní rozsudek neplatným, jak se žalovaný mylně domnívá, ale lze je napravit postupem dle § 164 o. s. ř.

27. O náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů rozhodl odvolací soud podle § 224 odst. 2 a 142 odst. 1 o. s. ř. a přiznal jejich náhradu v celkové výši Kč ve sporu převážně úspěšnému žalobci. Předmětem řízení bylo zaplacení směnečné pohledávky ve výši 70 590 Kč. Žalobce byl úspěšný co do částky 41 827 Kč (ohledně níž byl směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti) a neúspěšný co do částky 28 763 Kč (ohledně níž byl směnečný platební rozkaz zrušen. V procentuálním vyjádření představuje úspěch žalobce 59,25 %, neúspěch 40,75 % a náleží mu tak 18,5 % z jím celkově vynaložených nákladů (odečtením neúspěchu od úspěchu). Žalobci vznikly náklady v souvislosti s tímto řízením v celkové výši 83 568 Kč, z nichž mu s ohledem na shora uvedené náleží částka 15 460 Kč.

28. Náklady řízení vzniklé žalobci do vydání směnečného platebního rozkazu ve výši 13 790,80 Kč představují zaplacený soudní poplatek za žalobu 3 530 Kč, odměnu za dva úkony právní služby v celkové výši 7 880 Kč (2 úkony x 3 940 Kč/úkon - převzetí a příprava zastoupení a seps žaloby) podle § 7 bod 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen, „AT“), náhradu hotových výdajů za dva úkony právní služby v celkové výši 600 Kč (2 úkony x 300 Kč/úkon) podle § 13 odst. 3 AT a 21 % daň z přidané hodnoty z odměny a náhrady hotových výdajů, jejímž plátcem je právní zástupkyně žalobce, ve výši 1 780,80 Kč.

29. Náklady řízení vzniklé žalobci v řízení před soudem prvního stupně vzniklé po vydání směnečného platebního rozkazu v celkové výši 51 214 Kč představují odměnu za devět úkonů právní služby v celkové výši 35 460 Kč (9 úkonů x 3 940 Kč/úkon - seps vyjádření k námitkám ze dne 5. 6. 2020, účast při provedení důkazu před dožádaným soudem dne 20. 4. 2021, účast na jednání před soudem prvního stupně ve dnech 27. 1. 2021, 21. 7. 2021, 11. 10. 2021, 14. 12. 2022 a 8. 2. 2023, seps vyjádření ze dne 27. 8. 2021, seps vyjádření ze dne 2. 2. 2023) podle § 7 bod 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen, „AT“), náhradu hotových výdajů za devět úkonů právní služby v celkové výši 2 700 Kč (9 úkonů x 300 Kč/úkon) podle § 13 odst. 3 AT, náhradu za promeškaný čas v celkové výši 2 200 Kč (za cestu k dožádanému soudu dne 20. 4. 2021 ve výši 1 200 Kč - 12 půlhodin jedna zpáteční cesta x 100 Kč/půlhod; za cesty k jednání před soudem prvního stupně ve shora uvedených dnech v celkové výši 1 000 Kč - 2 půlhodiny jedna zpáteční cesta x 5 zpátečních cest x 100 Kč/půlhod) podle § 14 odst. 1 písm. a), odst. 3 AT, náhradu cestovních výdajů za cestu veřejnou dopravou Hradec Králové - Bruntál ve výši 483 Kč a za cesty Hradec Králové - Pardubice a zpět (50 km) v celkové výši 1 482,60 Kč (334,70 Kč za cestu dne 27. 1. 2021, vykonanou automobilem s průměrnou spotřebou 8,43 l /100 km a cenou motorové nafty 27,20 Kč; 644,80 Kč za dvě cesty ve dnech 21. 7. 2021 a 11. 10. 2021, vykonané automobilem s průměrnou spotřebou 7,36 l /100 km a cenou benzínu Natural 95 - 27,20 Kč; 76,90 Kč za cestu dne 14. 12. 2022, vykonanou automobilem s průměrnou spotřebou 8, 06/100 km a cenou benzínu Natural 95 - 37,10 Kč; 426,20 Kč za cestu dne 8. 2. 2023, vykonanou automobilem

s průměrnou spotřebou 8, 06/100 km a cenou benzínu Natural 95 - 41,20 Kč) a 21% daň z přidané hodnoty z odměny a náhrad ve výši 8 888,40 Kč. Náhrada cestovních výdajů za cestu k jednání dne 14. 12. 2022 byla žalobci přiznána pouze ve výši 1/5 (76,90 Kč) s ohledem na účast jeho právního zástupce na dalších jednáních konaných téhož dne.

30. Odvolací soud nepřiznal žalobci odměnu za úkon právní služby - účast na provedení důkazu dožádaným soudem dne 6. 5. 2021 - a s ním související náhradu hotových výdajů, náhradu za promeškaný čas a náhradu za promeškaný čas, neboť z Protokolu ze dne 6. 5. 2021 vyplývá, že zástupkyně žalobce nebyla tomuto úkonu přítomna; svou účast omluvila podáním ze dne 28. 4. 2021. Stejně tak nepřiznal odměnu za úkon právní služby - sepis dopisu žalobci ze dne 16. 11. 2022, neboť jej nelze považovat za úkon účelný, když v něm žalobce prostřednictvím svého právního zástupce pouze zopakoval svůj již dříve prezentovaný postoj v řízení. Ten mohl žalovanému sdělit na nejbližším jednání, aniž by tím nastalo jakékoliv prodlení. Naproti tomu odvolací soud neponižoval náhradu hotových výdajů, neboť ta je vždy vázána na úkon právní služby v řízení vykonaný (v posuzované věci byla tímto úkonem účast právního zástupce žalobce na jednání) a bylo irelevantní, kolika dalších jednání se téhož dne účastnil. To mělo význam pouze pro určení výše náhrady cestovních výdajů.

31. Náklady řízení vzniklé žalobci v řízení před odvolacím soudem v celkové výši 18 563,20 Kč představují odměnu za úkonů právní služby v celkové výši 11 820 Kč (3 úkony x 3 940 Kč/úkon - sepis vyjádření k odvolání proti meritornímu rozhodnutí ze dne 29. 12. 2021, sepis vyjádření k odvolání proti meritornímu rozhodnutí ze dne 21. 4. 2023 a účast na jednání před odvolacím soudem dne 30. 8. 2023) podle § 7 bod 5 vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (dále jen, „AT“), náhradu hotových výdajů za tři úkony právní služby v celkové výši 900 Kč (3 úkony x 300 Kč/úkon) podle § 13 odst. 3 AT, náhradu za promeškaný čas strávený cestou k jednání a zpět v celkové výši 800 Kč (8 půlhodin jedna zpáteční cesta x 100 Kč/půlhod) podle § 14 odst. 1 písm. a), odst. 3 AT, náhradu cestovních výdajů za cestu Hradec Králové - Praha a zpět (240 km) ve výši 1 821,50 Kč, vykonanou automobilem s průměrnou spotřebou 5,8 l /100 km a cenou benzínu Natural 95 - 41,20 Kč

(v souladu s vyhláškou č. 467/2022 Sb.) a 21% daň z přidané hodnoty z odměny a náhrad ve výši 3 221,70 Kč.

32. Odvolací soud nehledal důvody pro stanovení odměny podle § 14b AT, neboť nebyly splněny předpoklady pro jeho aplikaci; mimo jiné šlo o řízení, jehož předmětem bylo peněžité plnění převyšující 50 000 Kč (14b odst. 1 písm. b) AT).

Poučení:

Proti tomuto rozsudku není dovolání přípustné (§ 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř.).

Praha 30. srpna 2023

Mgr. Kateřina Černá
předseda senátu